

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده مدیریت و حسابداری

رساله دکتری رشته حسابداری

طراحی مدلی برای پیش بینی جریان وجوه نقد در شرکت های ایرانی

نگارش

فاطمه صراف

استاد راهنما

دکتر علی ثقفی

استادان مشاور

دکتر مقصود امیری دکتر یحیی حساس یگانه

پاییز

۱۳۹۲

بسمه تعالی

شماره:

دانشگاه علامه طباطبائی

تاریخ:

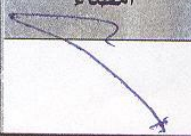
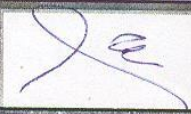

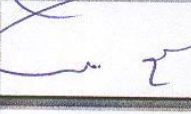

دانشکده مدیریت و حسابداری

پیوست:

صور تجلسه دفاعیه رساله دکتری

با تائیدات خداوند متعال رساله خانم فاطمه صراف دانشجوی مقطع دکتری رشته تحصیلی حسابداری با شماره دانشجویی ۸۸۲۲۴۸۴۰۴ تحت عنوان: « طراحی مدلی برای پیش بینی جریان وجوه نقد در شرکتهای ایرانی» که به راهنمایی جناب آقای دکتر ثقفی تنظیم گردیده است در جلسه مورخه ۹۲/۷/۷ با حضور اعضاء هیات داوران مطرح و درجه (عالی) به تصویب رسید.

اعضاء هیات داوران:

امضاء	نام و نام خانوادگی	سمت
	جناب آقای دکتر ثقفی	استاد راهنما
	جناب آقای دکتر حساس یگانه	استاد مشاور ۱
	جناب آقای دکتر امیری	استاد مشاور ۲
	جناب آقای دکتر سدیدي	استاد داور ۱
	جناب آقای دکتر ایرج نوروش	استاد داور ۲
	جناب آقای دکتر شعری	نماینده پژوهشی دانشگاه

☛ غیر قابل قبول

☛ درجه عالی

☛ خیلی خوب

☛ خوب

تقدیم به پدر و مادر عزیزم

تقدیر و تشکر از اساتید گرانقدر:

ای خدایی که رحمت همه چیز را فرا گرفته و نیرویت همه چیز را مقهور خود کرده و همه چیز در برابر آن خاضع و خاشع است و با جبروتت بر هر چیز چیره گشتی و در برابر عزت چیزی نایستد و عظمتت هر چیزی را پر کرده و تسلط تو بر هر چیزی برتری یافته و ذات پاکت، پس از نابودی هر چیز باقی است و نام های مقدست اساس هر موجودی را پر کرده و دانشت بر هر چیز احاطه یافته و پرتو نور ذاتت هر چیزی را روشن کرده، ای نور حقیقی، ای منزّه از هر عیب، ای آغاز بی آغاز، ای آخرین پایان، تو را سپاس که در تمام احوال نسبت به من مهربان بودی و در تمام امور بر من مهر ورزیدی و نظر رحمتت را هیچگاه از من دریغ نمودی. ای معبود، من تو را حمد و ستایش می کنم بر تمامی نعمت هایت که از شماره و علم تمام بندگانت خارج است و از کمک هایت ای مهربان در انجام این امر تشکر و سپاسی بی پایان دارم.

تنش درست و دلش شاد باد و خاطرش خوش

که حق دست دادش و یاری ناتوانی کرد

از استاد عالیقدر و فرزانه جناب آقای دکتر علی ثقفی کمال تشکر و سپاسگزاری را دارم که با بزرگواری بر من منت گذاشته و راهنمایی این رساله را پذیرفتند. ضمناً از اساتید محترم جناب آقای دکتر یحیی حساس یگانه و دکتر مقصود امیری که زحمت مشاوره این رساله را جهت رسیدن به نتیجه پذیرفتند و همین طور از اساتید بزرگوار جناب آقای دکتر ایرج نوروش و آقای دکتر مهدی سدیدی که زحمت داوری این رساله را متقبل شدند، و از آقای دکتر صابر شعری نماینده محترم پژوهشی دانشگاه کمال تشکر و قدردانی را دارم.

کز عهده شکرش به درآید

از دست و زبان که برآید

فاطمه صراف

چکیده

حیات یک واحد اقتصادی تا حد زیادی به جریان وجوه نقد آن بستگی دارد و ایجاد توازن بین وجه نقد در دسترس و نیازهای نقدی، مهم ترین عامل سلامت اقتصادی آن واحد می باشد. از آن جایی که وضعیت نقدینگی مبنای قضاوت بسیاری از ذی نفعان مانند سرمایه گذاران، اعتباردهندگان، تحلیل گران و سایر استفاده کنندگان درباره موقعیت اقتصادی است، پیش بینی جریان وجوه نقد آتی از اهمیت زیادی برخوردار می باشد.

در این پژوهش تأثیر اقلام تعهدی و نقدی بر پیش بینی جریان وجوه نقد عملیاتی بررسی شده است. هدف اصلی این تحقیق، انتخاب مدل مناسب برای پیش بینی جریان وجوه نقد عملیاتی و بررسی برخی از مشخصه های موثر بر مدل های پیش بینی است. به این منظور تعداد ۲۸۷ شرکت از میان شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ مورد بررسی قرار گرفت و از روش های آماری و رگرسیون خطی و غیرخطی و شبکه عصبی مصنوعی برای تجزیه و تحلیل داده ها استفاده شد و توانایی پیش بینی مدل ها با استفاده از ملاک مجموع مربعات خطای پیش بینی و ضریب تعیین مقایسه گردید.

یافته های پژوهش بیان گر آن است که مدل رگرسیون تعهدی پیش بینی جریان وجوه نقد، بهتر از سایر مدل های مورد آزمون می تواند جریان وجوه نقد عملیاتی آتی را پیش بینی کند و از بین مشخصه های شرکت بیشترین همبستگی بین بی ثباتی فروش و اندازه شرکت با مدل های رگرسیونی تعهدی است.

واژه های کلیدی: مدل های پیش بینی جریان وجوه نقد، اقلام تعهدی، حسابداری نقدی، حسابداری تعهدی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات تحقیق
۲	۱-۱. مقدمه
۴	۱-۲. تشریح و بیان مسئله
۵	۱-۲-۱. حسابداری تعهدی
۷	۱-۳. اهمیت و ضرورت موضوع
۸	۱-۴. هدف های تحقیق
۹	۱-۵. پرسش های تحقیق
۹	۱-۶. روش انجام تحقیق
۹	۱-۶-۱. روش تحقیق
۱۰	۱-۶-۲. قلمرو مکانی - جامعه تحقیق
۱۰	۱-۶-۳. قلمرو زمانی تحقیق
۱۱	۱-۶-۴. روش نمونه گیری و تخمین حجم جامعه
۱۱	۱-۶-۵. روش های گردآوری داده ها و ابزار مورد استفاده برای آن
۱۲	۱-۶-۶. روش های تحلیل داده ها
۱۲	۱-۷. ساختار پژوهش
۱۴	فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق
۱۵	۲-۱. مقدمه
۱۶	۲-۲. اهمیت پیش بینی جریان وجه نقد

۱۷	۲-۲-۱. ارزیابی پروژه های سرمایه ای
۱۸	۲-۲-۲. قیمت گذاری سهام
۱۸	۲-۲-۳. چشم انداز بلندمدت سرمایه گذاری
۱۹	۲-۲-۴. بررسی اعتبار مشتری
۲۰	۲-۲-۵. تسهیل تصمیم گیری سرمایه گذاران
۲۲	۲-۳- حسابداری تعهدی و نقدی
۲۲	۲-۳-۱. حسابداری تعهدی
۲۳	- ترکیب سود
۲۴	- اطلاعات بر مبنای حسابداری تعهدی ذهنی تر از حسابداری نقدی
۲۶	۲-۳-۲. حسابداری نقدی
۲۷	- ماهیت عینی
۲۸	- صورت جریان وجوه نقد
۲۹	- جامعیت حسابداری تعهدی در مقایسه با حسابداری نقدی
۳۱	۲-۴. پیشینه تحقیق
۳۱	۲-۴-۱. مقایسه توانایی سود و جریان وجه نقد عملیاتی در پیش بینی جریان وجه نقد عملیاتی
۳۳	- عوامل موثر بر جریان وجه نقد عملیاتی آتی
۳۴	- جریان وجه نقد عملیاتی تخمینی
۳۶	- مدل رگرسیون خطی چند متغیره
۳۸	۲-۴-۲. مقایسه توانایی سود، اقلام تعهدی و جریان وجه نقد عملیاتی برای پیش بینی جریان وجوه نقد آتی
۴۰	الف - کشورهای توسعه یافته
۵۰	ب- کشورهای در حال توسعه

۵۴	۲-۵. سایر مطالعات
۵۴	۲-۵-۱. بررسی نقش اطلاعات حسابداری و جریان وجه نقد عملیاتی در بازده سهام
۵۵	- مقایسه ی توانائی سود و جریان وجه نقد عملیاتی در بازده سهام
۵۶	- مقایسه توانائی سود، اقلام تعهدی و جریان وجه نقد عملیاتی در بازده سهام
۵۸	۲-۵-۲. معیار سنجش عملکرد
۶۰	۲-۶. پیشرفت در ادبیات پیش بینی
۶۱	۲-۷. تحقیقات صورت گرفته در ایران
۶۲	۲-۷-۱. تحقیقات گذشته در ارتباط مستقیم با موضوع
۶۵	۲-۷-۲. سایر تحقیقات
۷۰	۲-۸. خلاصه و جمع بندی

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

۷۱	۳-۱. مقدمه
۷۲	۳-۲. مدل های پیش بینی جریان وجه نقد
۷۳	۳-۲-۱. دریافت های نقدی مورد انتظار
۷۴	۳-۲-۲. پرداخت های نقدی مورد انتظار
۷۴	۳-۲-۳. خالص جریان های نقد مورد انتظار
۷۶	۳-۲-۴. مدل های پیش بینی مبتنی بر جریان وجه نقد
۷۷	۳-۲-۴-۱. گام تصادفی جریان وجه نقد
۷۷	۳-۲-۴-۲. رگرسیون جریان وجه نقد
۷۸	۳-۲-۵. مدل های پیش بینی مبتنی بر روش تعهدی

۷۸	۳-۲-۵-۱. تعهدی ساده یا معکوس
۷۸	۳-۲-۵-۲. مدل های تعهدی پیچیده
۷۸	- پارامترهای تعهدی
۷۹	- رگرسیون تعهدی
۷۹	۳-۲-۶. مشخصه های شرکت، موثر بر توانایی پیش بینی مدل های تعهدی
۸۱	۳-۳. شرح واژه ها و متغیرهای تحقیق
۸۵	۳-۴. فرضیه های پژوهش
۸۵	۳-۵. قلمرو تحقیق
۸۵	۳-۵-۱. قلمرو زمانی - تحقیق
۸۵	۳-۵-۲. قلمرو مکانی - جامعه تحقیق
۸۵	۳-۵-۳. نمونه و روش نمونه گیری
۸۶	۳-۶. روش تجزیه و تحلیل داده ها
۸۷	۳-۶-۱. مدل رگرسیون خطی
۸۸	۳-۶-۲. رگرسیون غیرخطی
۸۹	۳-۶-۳. شیوه تحلیل به کمک شبکه عصبی مصنوعی
۹۲	۳-۹. خلاصه فصل

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۹۳	
۹۴	۴-۱. مقدمه
۹۵	۴-۲. توصیف داده ها
۱۰۱	۴-۳. تحلیل داده ها به کمک مدل های رگرسیون خطی و غیرخطی
۱۰۱	۴-۳-۱. مقایسه مدل های پیش بینی گام تصادفی و تعهدی معکوس

۱۰۲. ۴-۳-۲. مقایسه مدل پیش بینی رگرسیون جریان وجه نقد و مدل های پیچیده تعهدی
۱۰۹. ۴-۳-۳. مقایسه مدل های ساده و پیچیده
۱۱۰. ۴-۴. بررسی رابطه ی بین مدل های پیش بینی جریان وجه نقد با مشخصه های شرکت ها
۱۱۴. ۴-۵. تحلیل داده ها به کمک مدل شبکه عصبی مصنوعی
۱۱۷. ۴-۶. خلاصه فصل

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۱۲۱. ۵-۱. مقدمه
۱۲۲. ۵-۲. یافته های تحقیق
۱۲۳. ۵-۳. مدل پیشنهادی تحقیق
۱۲۶. ۵-۴. اثر عوامل کلان و محدودیت های تحقیق
۱۲۷. ۵-۵. پیشنهادات تحقیق
۱۲۷. ۵-۵-۱. پیشنهاد کاربردی
۱۲۷. ۵-۵-۲. پیشنهاد برای تحقیقات آتی

منابع و مأخذ

I. منابع فارسی

II. منابع انگلیسی

پیوست ها

علائم اختصاری

شرح انگلیسی	شرح فارسی	علائم اختصاری	ردیف
Accounts Payable changes	تغییرات حساب های پرداختنی	ΔAP	۱
Accounts receivable changes	تغییرات حساب های دریافتنی	ΔAR	۲
Financial Accounting standard Board	هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی	FASB	۳
Cash flow operating activity	جریان وجه نقد عملیاتی	CFO	۴
Earning after tax	سود بعد از کسر مالیات	EARN	۵
International Accounting standard Board	هیئت تدوین استانداردهای بین المللی	IASB	۶
Inventory changes	تغییرات موجودی کالا	ΔINV	۷
TaX changes	تغییرات مالیات	ΔTAX	۸
Other accruals Changes	تغییرات سایر اقلام تعهدی	$\Delta OTHER$	۹
Multi Linear Regression	رگرسیون خطی چند متغیره	MLR	۱۰
Depreciation	استهلاک دارائی مشهود	DEPR	۱۱
Amortization	استهلاک دارائی نامشهود	AMORT	۱۲
Linear Models	مدل های خطی ساده	LM	۱۳
International Financial Reporting standards	استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی	IFRS	۱۴

فصل اول: کلیات تحقیق

از پرتواندیشه تیرگی های امور روشن شود

«حضرت علی (ع)»

۱-۱. مقدمه

پیشرفت سریع و شگرف فن آوری، همراه با افزایش روزافزون رقابت در بازارهای جهانی، استفاده از سیستم های اطلاعات مالی دقیق، جهت پاسخگویی به نیازهای تصمیم گیران را ضروری می سازد. بدون دسترسی به اطلاعات، امکان تصمیم گیری کارا و اثربخش وجود نخواهد داشت. فراگیری های منطقی، ساز و کارها و روش ها و ابزارهای تهیه و تدارک اطلاعات مالی آن چنان اهمیت یافته است که بی توجهی به آن سلامت اقتصادی خانواده، بنگاه و جامعه را به خطر می اندازد.

حسابداری همواره به عنوان ابزاری موثر برای تصمیم گیری در محدوده فعالیت واحد اقتصادی و تجاری مطرح است. از این رو، تأکید بر تأثیر اطلاعات مالی در فرایند تصمیم گیری، محور بسیاری از استدلال های مطرح شده برای حمایت از فلسفه وجودی دانش حسابداری است، ضمن آن که در بسیاری از موارد نیز ادعا می شود که هدف سامانه حسابداری، تجزیه و تحلیل داده های مالی و فراهم آوردن مبانی تصمیم گیری مدیران، سرمایه گذاران و سایر افراد و گروه های علاقه مند است. دامنه چنین استدلال هایی تا آن جا پیش می رود که حسابداری فرایند شناخت،

اندازه گیری و انتقال اطلاعات اقتصادی به منظور فراهم آوردن امکان قضاوت آگاهانه و تصمیم گیری منطقی تعریف می شود (ثقفی و امیر اصلانی، ۱۳۷۹).

پیش بینی جزء مهمی از فرایند تصمیم گیری است. زیرا تصمیم گیری، آن چه در آینده رخ خواهد داد را منعکس می کند. در تصمیم گیری اقتصادی، پیش بینی مالی اصلی ترین رکن فعالیت محسوب می شود و نیاز به پیش بینی جریان وجه نقد در تصمیمات اقتصادی مختلف وجود دارد زیرا جریان های نقدی مبنایی برای پرداخت سود سهام، هزینه های مالی، بازپرداخت بدهی و نظایر آن هستند.

اهمیت پیش بینی جریان وجه نقد توسط بنیادهای استاندارد گذاری ملی و بین المللی حمایت شده و در این راستا محققین به طور مکرر از داده های حسابداری تعهدی و نقدی برای این پیش بینی استفاده نموده اند (میر فخرالدینی و همکاران، ۱۳۸۸).

هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی آمریکا در بیانیه مفهومی شماره یک خود اظهار کرده است که گزارشگری مالی باید به سرمایه گذاران، اعتبار دهندگان و سایر گروه ها در ارزیابی مبالغ، زمان بندی و ابهامات مربوط به جریان وجه نقد آتی یاری رساند (FASB, 1978). علی رغم این که هیئت مذکور الگوی ارزشیابی بر مبنای جریان نقد را پذیرفته است ولی براین باور است که سامانه حسابداری و ارقام تعهدی برای پیش بینی جریان وجه نقد آتی سودمند تر از اطلاعات مبتنی بر دریافت ها و پرداخت ها ی نقدی است.

هیئت تدوین استانداردهای حسابداری آمریکا دوره زمانی که جریان های نقد آتی باید پیش بینی شود را بررسی نمی کند. اگرچه استفاده کنندگان صورت های مالی به جریان وجه نقد بلند مدت علاقه مند هستند اما، دلایل متعدد حکایت از آن دارند که سرمایه گذاران بیشتر نگران پیش بینی جریان وجه نقد آتی کوتاه مدت می باشند (فرانسیس و همکاران، ۲۰۰۵)^۱. فردریک تیلور، رئیس کمیته سیاست سرمایه گذاری در شرکت تراست آمریکا بیان کرده است که:

«سود از اهمیت زیادی برخوردار است اما جریان وجه نقد از آن مهم تر می باشد. اگر جریان نقد بهسازی شود،

ما سهامی را خریداری خواهیم کرد که سود آن هیچ جا نمی رود و منافع آن تماماً به سهامداران تعلق می گیرد»^۲.

پیش بینی جریان وجه نقد کوتاه مدت می تواند اطلاعات مورد نیاز سرمایه گذاران در رابطه با نقدینگی را فراهم کند. گزارش سال ۱۹۹۹ سرمایه گذاران نهادی نشان داد که ۵۱٪ از روسای امور مالی اعتقاد دارند که

¹ . Francis, et al.

² . Institutional Investor, 1999. Reigning cash. (Avg) vol.33, ISS. 8:28.

تحلیل گران و سرمایه گذاران نهادی بر تحلیل جریان وجه نقد، تأکید بیشتری دارند (دریفاس، ۱۹۸۸).^۱ به جز سرمایه گذاران، سایر ذی نفعان شرکت نیز از جریان وجه نقد کوتاه مدت سود می برند. فروشندگان بالقوه شرکت به توانایی شرکت برای پرداخت، قبل از انعقاد قراردادهای بزرگ توجه می کنند. اعتباردهندگان نیز به جریان نقد کوتاه مدت شرکت به منظور تصمیم گیری مربوط به اعطاء وام یا تجدید ساختار بدهی علاقه مند هستند. هم چنین، کارکنان فعلی و آتی باید بدانند که آیا شرکت می تواند تعهدات مربوط به پرداخت حقوق را برآورده کند؟ (فرانسیس و همکاران، ۲۰۰۵). این پژوهش به دنبال طراحی مدلی برای پیش بینی جریان وجه نقد در شرکت های ایرانی است و برای این منظور، مدل رگرسیون خطی و غیرخطی و مدل شبکه عصبی مصنوعی و سایر مدل ها مورد بررسی قرار می گیرند.

۱-۲. تشریح و بیان مسئله

تداوم فعالیت، بقاء و حیات یک واحد اقتصادی تا حد زیادی به جریان وجه نقد آن بستگی دارد. (رهنمای رود پشتی، هبیتی، ۱۳۸۶). در بیانیه هیئت تدوین استانداردهای حسابداری، که از سوی سازمان حسابرسی انتشار یافته است، در اهمیت وجوه نقد آمده است: (سازمان حسابرسی، ۱۳۷۶ و ۳۳)

«وجوه نقد از منابع مهم حیاتی هر واحد اقتصادی است و ایجاد توازن بین وجوه نقد در دسترس و نیازهای نقدی، مهم ترین عامل سلامت اقتصادی آن واحد می باشد. جریان ورود و خروج وجه نقد در هر واحد سازمانی بازتاب تصمیم گیری جهت برنامه های کوتاه مدت و بلند مدت عملیاتی و طرح های سرمایه گذاری و تامین مالی است.»

از آن جایی که وضعیت نقدینگی مبنای قضاوت بسیاری از اشخاص ذی نفع و ذی حق و ذی علاقه مانند سهامداران و سرمایه گذاران درباره موقعیت واحد اقتصادی است، پیش بینی جریان وجه نقد آتی از اهمیت زیادی برخوردار می باشد. لذا، فراهم کردن مدل مناسب برای پیش بینی دقیق با حداقل انحراف، مورد توجه بسیاری از محققین دانش حسابداری بوده است (مهدوی و صابری ۱۳۸۹).

چنگ وهالی (۲۰۰۸)^۲ اجزای جریان وجه نقد را با استفاده از یک مدل پیش بینی جریان وجه نقد بررسی کردند. نتایج نشان داد که جریان وجه نقد عملیاتی همیشه در پیش بینی جریان وجه نقد نقش دارد چنانچه دچو و همکارانش (۱۹۹۸) نشان دادند که سودهای جاری برای پیش بینی جریان وجه نقد آتی نسبت به دریافت و

^۱ . Drefus, Patricia.

^۲ . Cheng and Hollie.

پرداخت های نقدی بهتر هستند. لورک و ویلینگر (۲۰۰۸)^۱ با استفاده از داده های سه ماهه و با استفاده از سری های زمانی، نتیجه گرفتند که خطای پیش بینی در شرکت های بزرگ نسبت به شرکت های کوچک بیشتر است و از طرفی پیش بینی در شرکت هایی که چرخه عملیات کوتاه تری دارند در مقایسه با شرکت هایی که چرخه عملیات طولانی تر دارند، به طور معنی داری دقیق تر است.

پیش بینی جریان وجه نقد عملیاتی با استفاده از جریان وجه نقد عملیاتی تاریخی امکان پذیر نیست ولی با استفاده از سودهای عملیاتی تاریخی می توان به این مهم دست یافت. استفاده هم زمان از جریان وجه نقد عملیات و سود عملیاتی تاریخی، مدل پیش بینی را بهبود می بخشد (مدرس و دیانتی، ۱۳۸۲). از این رو، مدل هایی که از ارقام تعهدی استفاده می کنند، نسبت به مدل هایی که تنها بر مبنای جریان وجه نقد می باشند، قابلیت پیش بینی بالاتری دارند (ثقفی و فدائی، ۱۳۸۶).

با توجه به تحقیقات فوق که به طور اختصار بیان شد، مسئله پیش بینی جریان وجوه نقد هنوز حل نشده و نیازمند تحقیقات بیشتری است. این تحقیق تلاش دارد که با توجه به شرایط خاص ایران، مدل های پیش بینی جریان نقد را آزمون و پس از مقایسه، مدل مناسب را برای کلیه شرکت های خصوصی و دولتی به صورت کلی و به تفکیک معرفی کند.

۱-۲-۱. حسابداری تعهدی

اقلامی که در چارچوب تعاریف صورت های مالی قرار می گیرند و معیارهای شناخت و اندازه گیری را احراز می کنند با کار بست رویه های حسابداری تعهدی در صورت های مالی گنجانده می شود. بدین ترتیب حسابداری تعهدی و مفاهیم مربوط به آن، نه فقط برای تعریف عناصر صورت های مالی بلکه برای درک و توجه به جنبه های دیگر چارچوب مفهومی نیز از اهمیت برخوردار است (ثقفی و عظیمی یانچشمه ۱۳۸۹).

هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی (FASB, 1980) در بیانیه مفهومی شماره ۶، به این موضوع پرداخته است. بر این اساس حسابداری تعهدی کوشش می کند تا آثار مالی مبادلات و سایر رویدادها و شرایطی که دارای پیامدهای نقدی برای واحد اقتصادی است را ترجیحاً در دوره ای ثبت کند که آن مبادلات، رویدادها و شرایط واقع شده اند و نه زمانی که وجه نقد از طریق واحد اقتصادی دریافت یا پرداخت می شود.

¹ . Lorek, willinger.

هیئت تدوین استانداردهای حسابداری ایران (۱۳۷۶، بندهای ۱۵۸ و ۱۵۹) بر این باورند که حسابداری تعهدی مبنایی برای شناسایی و ثبت آثار مالی معاملات، عملیات و رویدادهای مالی بر عناصر معادله حسابداری در زمان یا دوره وقوع آن ها است. این مبنا در شناسایی معاملات نقد و نسیه، تهاتر، انتقالات یک جانبه کالا و خدمات، مصرف، تولید، تغییر در قیمت های نسبی، تغییر در بدهی ها و سایر رویدادها و وضعیت ها به کار می رود. به کارگیری مبنای تعهدی در حسابداری، اطلاعاتی را درباره دارایی ها (از جمله وجه نقد)، بدهی ها، سرمایه و اجزاء متشکله سود فراهم می آورد که وضعیت مالی و نتایج عملیات یک واحد انتقاعی را در مقایسه با ارائه اطلاعات مربوط به دریافت و پرداخت های نقدی دوره های مختلف، بهتر نشان می دهد.

مطابق با استاندارد حسابداری شماره یک (کار گروه تدوین استانداردهای حسابداری ایران، ۱۳۸۵، بند ۲۳) واحد تجاری باید به استثنای اطلاعات مربوط به جریان های نقد، صورت های مالی خود را بر مبنای تعهدی تهیه کند. در مبنای تعهدی، معاملات و سایر رویدادها در زمان وقوع شناسایی و در اسناد و مدارک حسابداری ثبت می شود و در صورت های مالی دوره های مربوط انعکاس می یابد.

حسابداری تعهدی بر پایه مفاهیمی چون ارقام تعهدی^۱، ارقام انتقالی و تخصیص و تحقق و شناخت قرار دارد که در بیانیه مفهومی شماره ۶ هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی آمریکا (۱۹۸۰، بندهای ۷۴ تا ۸۹) تعریف شده است.

اغلب شرکت ها در ایران، جریان وجه نقد آتی را بر مبنای اطلاعات تاریخی و با استفاده از مدل گام تصادفی و یا تعهدی ساده پیش بینی می کنند و در انتخاب مدل، مشخصات شرکت و تغییرات مورد انتظار فروش را در نظر نمی گیرند، با توجه به اهمیت پیش بینی جریان وجه نقد آتی در تصمیم گیری و نقش مدل های مختلف تعهدی و نقدی در انجام این برآورد، در این پژوهش در نظر است که از طریق بررسی برخی از مشخصات شرکت که بر مدل های پیش بینی تاثیر دارد، مدلی را انتخاب کنیم که از بین مدل های پیش بینی جریان وجه نقد، توانایی برآورد جریان وجه نقد آتی را افزایش دهد. با انتخاب مدل مناسب، برآورد جریان وجه نقد آتی به صورت دقیق و منطقی انجام خواهد شد. در صورت پیش بینی نادرست جریان وجه نقد آتی، تصمیم گیری

^۱ . ارقام تعهدی به خودی خود توان پیش بینی جریان نقد آتی را ندارند. متغیرهای صورت های مالی (جریان وجه نقد، ارقام تعهدی و موجودی کالا) در مدل های پیش بینی به کار می روند و پیش بینی جریان وجه نقد را انجام می دهند. نتایج به دست آمده در رابطه با افزایش توانایی پیش بینی، مربوط به مدل پیش بینی است و با متغیرهای صورت های مالی مرتبط نیست. بحث درباره توانایی پیش بینی متغیرهای صورت های مالی، کمی دشوار است. در این جا، توانایی پیش بینی متغیرهای صورت های مالی به توانایی مدل مورد استفاده اطلاق می شود.

منطقی و قضاوت آگاهانه گروه های مختلف از استفاده کنندگان درون سازمانی و برون سازمانی، با مشکل روبرو می گردد.

۳-۱. اهمیت و ضرورت موضوع

وجه نقد از منابع مهم و حیاتی هر واحد اقتصادی است و پیش بینی وجوه نقد برای دوره های آتی، از مهم ترین ضروریات های مدیریت واحد اقتصادی است (مهدوی، صبری، ۱۳۸۹). سرمایه گذاران، اعتبار دهندگان و سایر استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری برای اتخاذ تصمیم های مالی و سرمایه گذاری، نیازمند اطلاعات مربوط به جریان وجه نقد هستند. اتخاذ تصمیم های اقتصادی از سوی استفاده کنندگان صورت های مالی مستلزم ارزیابی توان واحد تجاری برای ایجاد وجه نقد و قعطیت ایجاد آن است. ارزیابی توان ایجاد وجه نقد از طریق تمرکز بر وضعیت مالی، عملکرد مالی و جریان نقد واحد تجاری و استفاده از آن ها در پیش بینی جریان وجه نقد مورد انتظار و سنجش انعطاف پذیری مالی تسهیل می شود. (FASB، ۱۹۷۸ و ۱۷)

استفاده کنندگان بالقوه اطلاعات مالی عموماً علاقه مند هستند که توانایی واحد تجاری را برای کسب جریان وجوه نقد مطلوب، برآورد کنند؛ زیرا در واقع شرکت ها برای استفاده کنندگان داخلی و خارجی یک منبع وجه نقد به شکل سود سهام، بهره و حقوق و دستمزد و ... هستند. جریان وجوه نقد شرکت بخش مهمی از مسئولیت های مدیریتی را در برمی گیرد که شامل پاسخگویی مدیران به مالکان و سایر ذی نفعان است. (FASB، ۱۹۷۸ و ۱۴)

اهمیت وجوه نقد برای استفاده کنندگان منجر به انتشار استانداردهای حسابداری شماره ۹۵ هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی آمریکا در سال ۱۹۸۷ شد. صورت جریان وجه نقد می تواند اطلاعات مهمی درباره مقادیر، دلایل و فواصل زمانی میان سود و دریافت و پرداخت وجه نقد فراهم سازد. جریان وجه نقد چندان درگیر مشکل شناخت نیست. (FASB، ۱۹۷۸ و ۵۴)

کمیته فنی سازمان حسابرسی (۱۳۸۱ و ۴۹۰)، پژوهش های قبلی مربوط به اهمیت جریان های نقد را در زمینه های مختلف بررسی و تأیید کرده اند. به طور مثال، در یک پژوهش نشان داده شد که توانایی شرکت در جمع آوری وجه نقد، بر ارزش اوراق بهادر آن تأثیرگذار است. (بارث و همکاران، ۲۰۰۱) هم چنین، با استفاده از محتوای اطلاعاتی صورت جریان وجه نقد، می توان تداوم فعالیت شرکت ها را ارزیابی کرد. (بهرامفر و همکاران، ۱۳۸۴).

برخی از پژوهشگران به توانایی بیشتر جریان وجوه نقد تاریخی نسبت به سود، در پیش بینی جریان نقد آتی تاکید داشتند (بوئن و همکاران، ۱۹۸۶)^۱. و براساس نظر هیئت استاندارد حسابداری مالی (۴۳ و ۱۹۷۸) و بسیاری از پژوهشگران، سود حسابداری نسبت به جریان وجه نقد تاریخی در پیش بینی جریان نقد آتی برتری دارد. (دچو، ۱۹۹۸؛ بارث و همکاران، ۲۰۰۱؛ لورک و ویلینگر، ۲۰۰۹)^۲.

ادامه حیات یک شرکت از اولین ملاحظات است و وجوه نقد یکی از مهم ترین عوامل بقای هر شرکت را تشکیل می دهد. تنها شرکت هایی می توانند به بقای خود ادامه دهند که سودآور بوده و نیازهای نقدی خود را تأمین نمایند (لی، ۲۰۰۶)^۳. سودآوری به اصطلاح، علامت مریض نبودن بنگاه اقتصادی و قدرت نقدینگی، علامت ادامه حیات بنگاه اقتصادی است. (طالبی، ۱۳۸۵).

اطلاعات ارائه شده در خصوص پیش بینی جریان وجه نقد خارج از محدوده پیش بینی، دارای ارزش اطلاعاتی زیادی برای استفاده کنندگان می باشد. شرکتی که وجه نقد بیشتری بین سهامداران خود توزیع می کند، معمولاً پیش بینی جریان های وجوه نقد آن، از دامنه پیش بینی خارج می شود (فرانسیس، ۲۰۱۱).

اهمیت برآورد جریان وجه نقد آتی تا حدی است که در هر واحد اقتصادی، بازتاب تصمیم گیری مدیریت در برنامه های کوتاه مدت و بلند مدت و طرح های سرمایه گذاری و تأمین مالی خواهد بود. بدون پیش بینی جریان وجه نقد آتی قضاوت و تصمیم گیری آگاهانه و انتخاب مناسب ترین راه کار ممکن نیست. لذا باید به دنبال مدل مناسبی برای برآورد جریان نقد آتی باشیم.

۴-۱. هدف های تحقیق

هدف از این پژوهش انتخاب مدل مناسب برای پیش بینی جریان وجوه نقد است و این که از بین مدل های مبتنی بر حسابداری تعهدی و مدل های مبتنی بر حسابداری نقدی، کدام مدل توانایی پیش بینی بیشتری برای برآورد جریان وجوه نقد دارند. این پژوهش می تواند به طریق زیر به کتاب شناسی موجود در این حوزه کمک نماید:

- ۱- شناسایی مدل های مبتنی بر حسابداری نقدی که از این پس مدل های نقدی نامیده می شوند.
- ۲- شناسایی مدل های مبتنی بر حسابداری تعهدی که در ادامه تحقیق به عنوان مدل های تعهدی

از آن ها یاد می گردد.

^۱ . Bowen, et al.

^۲ . Dechow; Barth et al; Lorek, Willinger.

^۳ . Lie